

234125 – آیا برای کسی که بدون عذر رمضان را روزه نبوده یا به عمد روزه‌اش را خورده، قضای آن واجب است؟

سوال

اگر شخصی بدون هیچ عذری روزه‌ی رمضان را ترک گوید یا در اثنای ماه رمضان به عمد روزه‌خواری کند، آیا قضای روزهایی که روزه نبوده بر وی واجب است؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

روزه‌ی رمضان یکی از ارکان اسلام است و حلال نیست که مسلمانی روزه‌اش را بدون عذر ترک گوید.

اما کسی که به سبب عذری شرعی مانند بیماری و سفر و عادت ماهیانه روزه‌ی رمضان را ترک کند یا کامل نکند، به اجماع واجب است که قضای آن روزه‌هایی که خورده است را به جای آورد زیرا الله تعالی می‌فرماید:

وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ [بقره: ۱۸۵]

(و کسی که بیمار یا در سفر است [باید به شماره‌ی آن] تعدادی از روزهای دیگر [را روزه شود]).

ولی کسی که به عمد یا از روی سهل‌انگاری حتی یک روزه‌ی رمضان را ترک کند به طوری که از اساس نیت روزه نکند یا پس از شروع روزه بدون عذر آن را قطع کند گناهی کبیره را مرتکب شده و واجب است توبه کند.

عموم علما بر این هستند که باید قضای روزهایی که روزه نگرفته را به جای آورد و بلکه برخی اجماع را در این زمینه نقل کرده‌اند.

ابن عبدالبر می‌گوید:

امت درباره‌ی کسی که عمداً رمضان را روزه نگرفته و به فرض بودن آن ایمان دارد و بلکه از روی غرور و تکبر آن را ترک نموده سپس توبه کرده اجماع کرده‌اند که باید قضایش را به جای آورد (الاستذکار: ۸ / ۷۷).

ابن قدامه مقدسی می‌گوید:

در این مورد اختلافی سراغ نداریم؛ زیرا روزه ثابت و بر زمه باقی می‌ماند و از عهده‌اش نمی‌رود مگر با ادای آن، و او ادایش نکرده پس بر همان حال می‌ماند (المغنی: ۴/ ۳۶۵).

در فتاوی‌ی اللجنة الدائمة (۱۴۳/ ۸۰) آمده است:

کسی که روزه را از روی انکار وجوبش ترک گوید به اجماع کافر است، و آنکه از روی تنبلی روزه نگیرد کافر دانسته نمی‌شود اما با ترک رکنی از ارکان اسلام که بر وجوب آن اجماع است در معرض خطر بزرگی قرار گرفته و مستحق عقوبت و تادیب از سوی ولی امر است تا او و امثالش از این کار دست کشند و بلکه گروهی از علما بر تکفیر او هستند.

او باید قضای آن روزه‌هایی که ترک گفته را به جای آورد و همراه آن نزد الله توبه کند.

از شیخ ابن باز پرسیده شد: حکم کسی که بدون عذر شرعی در ماه رمضان روزه نگرفته و تقریباً ۱۷ سال دارد چیست؟ او هیچ عذری نداشته، حال باید چکار کند و آیا قضای روزه برایش واجب است؟

ایشان گفتند: «بله، باید قضایش را به جای بیاورد و به نزد الله سبحانه و تعالی برای سهل‌انگاری‌اش توبه کند.

اما حدیثی که از پیامبر - صلی الله علیه وسلم - روایت کرده‌اند که: **هر کس روزی از رمضان را بدون رخصت یا بیماری روزه نگیرد روزه‌ی همه‌ی عمر قضایش را به جای نمی‌آورد** حدیثی است ضعیف و مضطرب نزد اهل علم، که صحیح نیست» (فتاوی‌ی نور من الدرب: ۱۶/ ۲۰۱).

گروهی دیگر از علما بر این رای هستند که هر کس روزه‌ی رمضان را از روی عمد ترک گوید قضا ندارد بلکه باید بسیار روزه‌ی مستحب گیرد. این مذهب ظاهریه است و شیخ الاسلام ابن تیمیه و شیخ ابن عثیمین همین رای را برگزیده‌اند.

حافظ ابن رجب حنبلی می‌گوید: **مذهب ظاهریه یا اکثر آنان چنین است که شخصی که به عمد روزه نگرفته قضا ندارد.** این از عبدالرحمن صاحب شافعی در عراق و از فرزند دختر شافعی نیز حکایت شده و همچنین قول ابوبکر الحمیدی درباره‌ی روزه و نمازی است که عمداً ترک شود که قضا جبرانش نمی‌کند. این در کلام گروهی از اصحاب متقدم ما نیز آمده از جمله: جوزجانی و ابومحمد البربهاری و ابن بطه (فتح الباری: ۳/ ۳۵۵).

شیخ الاسلام ابن تیمیه می‌گوید: **شخص متعمد و بی‌عذر نه روزه و نه نماز را قضا نمی‌کند و [قضایش] نیز صحیح نیست** (الاختیارات الفقهیه: ۴۶۰).

شیخ ابن عثیمین می‌گوید: **اما اگر روزه را از اساس از روی عمد و بدون عذر ترک گوید راجح آن است که قضا برای وی لازم نیست؛ زیرا از آن فایده‌ای نمی‌برد و از او پذیرفته نمی‌شود چرا که قاعده این است که هر عبادت دارای وقت معینی است و هرگاه بدون عذر از آن وقت به تاخیر افتد از صاحبش پذیرفته نمی‌شود** (مجموع الفتاوی: ۸۹/ ۸۹).

حاصل آنکه: هرکه چیزی از روزهی رمضان را به عمد ترک گوید، بر اساس قول عموم علما باید قضای آن را به جای آورد، و برخی از علما قائل به عدم مشروعیت قضا هستند زیرا این عبادتی است که وقتش گذشته، اما قول عموم علما نزدیکتر به صواب و صحیحتر است زیرا این عبادتی است که بر عهدهی شخص میماند و جز با انجامش ساقط نمیگردد.

والله اعلم